

УДК 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-1-42>

**Ленмара ІСМАІЛОВА,**  
*orcid.org/0000-0002-1131-5265*

*викладач кафедри україністики  
Національного медичного університету імені О. О. Богомольця  
(Київ, Україна) [tavshan2018@gmail.com](mailto:tavshan2018@gmail.com)*

## **КРАЄЗНАВЧІ СТУДІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНОМОВНИЙ ПРОСТІР**

*У статті розглянуто доцільність використання можливостей краєзнавчих (історико-краєзнавчих) студій для адаптації та інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір у рамках набуття професійної освіти медичного профілю під час навчання у вищих навчальних закладах України іноземних студентів. Залучення іноземних студентів до національної культури, звичаїв, устоїв, мови через подорожі країною, відвідування музеїв, історичних місць, виставок, читань позитивно впливає на підвищення комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей іноземних студентів. Відзначено, що ефективність використання можливостей краєзнавчих (історико-краєзнавчих) студій для адаптації та інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір у рамках набуття професійної освіти медичного профілю носять обоюсторонній характер. Так, з боку викладачів та викладачів-методистів необхідність так побудувати процес, щоб це було цікаво, корисно та результативно. З боку іноземних студентів повинен бути особистий інтерес, зацікавленість та психологічна готовність до сприйняття нового життєвого світу та людського буття. Акцентовано увагу на тому, що можливості краєзнавчих студій можна використовувати для заохочення відвідування театрів, кінотеатрів, концертів, спортивно-оздоровчих заходів, а також на побутовому рівні, коли іноземний студент увесь час знаходиться у потрібному культурному та мовному середовищі, у який необхідно адаптуватися. Представлено позитивний вплив на формування достатньо-необхідного рівня комунікативної та мовленнєвої компетентностей у період міжнаціональних, міжрелігійних та міжкультурних комунікацій усіх комунікантів (як з боку нашої країни, так і іноземців), адже на навчання приїждять із багатьох країн, які культурно та ментально кардинально відрізняються від національної культури, звичаїв, традицій (на побутовому та освітньому рівнях). Зазначено роль залучення краєзнавчих (історико-краєзнавчих) студій в опануванні української мови як іноземної, у підвищенні рівня мовної та мовленнєвої компетентностей студентів-іноземців не тільки у вивченні мови, але й під час засвоєння профільних предметів, необхідних для отримання певної кваліфікації. Наголошено, що формування сучасного навчального та мовного середовища з використанням краєзнавчих студій формує передумови для подальшої інтеграції національних вищих навчальних закладів до глобального світового освітнього простору.*

**Ключові слова:** *краєзнавчі (історико-краєзнавчі) студії, мовне та культурне середовища, адаптація та інтеграція в мовне середовище, іноземні студенти, вивчення української мови як іноземної, психологічна готовність та адаптація, мовна та мовленнєва компетентності.*

**Lenmara ISMAILOVA,**  
*orcid.org/0000-0002-1131-5265*

*Lecturer at the Department of Ukrainian Studies  
Bogomolets National Medical University  
(Kyiv, Ukraine) [tavshan2018@gmail.com](mailto:tavshan2018@gmail.com)*

## **REGION STUDIES AS AN ELEMENT OF EFFECTIVE INTEGRATION OF FOREIGN STUDENTS INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE SPACE**

*The article considers the expediency of using the possibilities of local lore (historical and local lore) studies for adaptation and integration of foreign students into the Ukrainian-speaking space in the framework of acquiring professional medical education while studying foreign students in higher educational institutions of Ukraine. Involvement of foreign students in the national culture, customs, principles, language through traveling around the country, visiting museums, historical sites, exhibitions, readings has a positive effect on improving the communicative, language, and speech competencies of foreign students. It is noted that the effectiveness of the use of local history (history and local lore) studies for the adaptation and integration of foreign students in the Ukrainian-speaking space in the framework of obtaining professional medical education are mutual. Yes, on the part of teachers and methodologists, the need to build the process so that it was interesting, useful, and effective. There must be personal interest, interest, and psychological readiness on the part of foreign students to perceive the new life world and human existence. Emphasis is placed on the fact that local history studios can be used to encourage visits to theaters, cinemas, concerts, sports, and health events, as well as at the household level, when a foreign student is constantly in the right cultural and linguistic environment to adapt.*

*The positive influence on the formation of a sufficiently necessary level of communicative and speech competencies in the period of interethnic, interreligious and intercultural communications of all communicators (both from our country and foreigners), because people come to study from many countries that are culturally and mentally radically different from national culture, customs, traditions (at the household and educational levels). The role of involving local lore (historical and local lore) studies in mastering the Ukrainian language as a foreign language, in increasing the level of language and speech competencies of foreign students not only in language learning but also in mastering specialized subjects required for a certain qualification. It is emphasized that the formation of a modern educational and language environment with the use of local lore studies creates the preconditions for further integration of national higher education institutions into the global world educational space.*

**Key words:** local lore (historical and local lore) studies, language and cultural environment, adaptation and integration into the language environment, foreign students, the study of Ukrainian as a foreign language, psychological readiness, and adaptation, language and speech competence.

**Постановка проблеми.** Сучасні глобалізаційні та інтеграційні процеси все більше поширюють свій вплив на усі сфери суспільного життя, коли новітні технології та техніка кардинальним чином змінили такі важливі фактори традиційного суспільства, як відстань і час. Переміщення людей на значні відстані за короткий проміжок часу, як от: подорожі, робота, навчання, лікування на іншому континенті, із важливої події перетворилися на буденність. Всі ці можливості суттєво впливають на свідомість сучасної людини, її життєвий світ, звичаї, устої, культуру тощо. Відбувається певна уніфікація та стандартизація багатьох процесів для нової комунікації на умовах мультикультуралізму, мультинаціоналізму та мультирелігійності. Яскравим прикладом такого стану речей є формування глобального освітнього процесу на основі визначених стандартів для навчально-освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців, адже глобальний ринок праці та міжнародні наукові програми та проекти вимагають від студентів – майбутніх фахівців, саме такої професійної підготовки. Це, зокрема, стосується навчання студентів англійською мовою, яка на сьогодні поступово стає мовою міжкультурного та міжнаціонального спілкування на глобальному світовому рівні. Водночас, в усіх країнах відбувається навчання багатьма різними національними мовами, але при цьому навчально-освітній процес базується на глобальних міжнародних вимогах та стандартах під час підготовки майбутніх фахівців-професіоналів такого необхідного рівня, щоб вони могли виходити на глобальний ринок праці. На сьогодні Україна бере активну участь в адаптації національного навчального-освітнього простору до загальносвітових вимог у рамках Болонського процесу (у якому беруть участь понад 48 країн світу). Останні роки досить активно відбувається інтеграція українського навчально-освітнього простору в європейський, в межах Угоди між ЄС та Україною. При цьому необхідно враховувати наявну, досить сильну власну педагогічну школу та потужний

навчальний потенціал, представлений багатьма провідними національними вищими навчальними закладами. А тому, зважаючи на вказане, в Україні постійно зростає кількість іноземців, які бажають отримати освіту не тільки в англійськомовних групах, а й в українськомовних. Це потребує забезпечення відповідного рівня мовної та мовленнєвої компетентностей від іноземних студентів під час вивчення української мови як іноземної для набуття необхідної професійної компетентності, що потребує інтеграції до українськомовного простору. Отже, питання інтеграції та адаптації іноземних студентів в українськомовний простір як на професійному, так і побутовому рівнях стає досить актуальним, зважаючи на географію країн, з яких приїжджають на навчання абітурієнти.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** виявив, що використанню краєзнавчих (історико-краєзнавчих) студій під час адаптації й інтеграції в українськомовний простір для формування високого рівня мовної та мовленнєвої компетентностей іноземних студентів у рамках вивчення української мови як іноземної, приділяється багато уваги з боку сучасних дослідників та викладачів, а саме: І. Алексеєнко, М. Бабишена, В. Голубко, Е. Забарна, В. Мельник, Р. Мельник, І. Микитин, А. Середяк, А. Чернякова, О. Федорова тощо.

Не зважаючи на досить широкий спектр проведених досліджень відносно використання краєзнавчих студій для більш широкого пізнання іноземцями нашої країни, питання використання можливостей цих студій для інтеграції студентів-іноземців в українськомовний простір, для забезпечення високого рівня мовної та мовленнєвої компетентностей під час вивчення української мови як іноземної є **частиною загальної проблеми**, котрій присвячена дана стаття. Це зумовлено сталим запитом у іноземних абітурієнтів на отримання вищої освіти у закладах вищої освіти України (ЗВО), що підтверджує достатньо високий професійний рівень національної вищої освіти на міжнародному рівні.

**Метою статті** є дослідження ролі краєзнавчих (історико-краєзнавчих) студій в адаптації та інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір у рамках підвищення рівнів мовної та мовленнєвої компетентностей під час отримання професійних знань, навчаючись у ЗВО.

**Виклад основного матеріалу.** На сьогодні глобалізація та інтеграція національних держав та регіонів у глобальний економічний, політичний, гуманітарний, соціальний простір, передбачають пришвидшення стандартизації та уніфікації всіх соціальних процесів. Перш за все такі процеси стають актуальними під час навчання та отримання професійної освіти для можливості працевлаштування на глобальному ринку праці. Наша країна поступово включається в сучасну парадигму побудови нової глобальної уніфікованої та універсальної конструкції світу, а тому ЗВО, інтегруючись у світовий освітній простір, також набувають ознаки осередків глобальної освіти з усіма наслідками. Насамперед це стосується набуття освіти іноземцями у ЗВО. Ось чому питання викладання української мови як іноземної для отримання професійної компетентності майбутніми фахівцями потребує залучення широкого спектру методів та інструментів щодо збільшення рівня мовної та мовленнєвої компетентностей студентами-іноземцями. При цьому виникає актуальне питання щодо швидкої адаптації та інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір, адже високий рівень побутової мовної та мовленнєвої компетентностей дає змогу прискорювати зростання цих компетентностей на професійному рівні. Досить ефективним механізмом підвищення рівня адаптації та інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір можуть виступати краєзнавчі (історико-краєзнавчі) студії, які разом із регіональними студіями можуть водночас із культурним, підняти рівень «лінгвістичних особливостей буденної мови», зважаючи на багатогранність історичного розвитку окремих регіонів. Адже, як зазначає І. Алексеєнко, «використання краєзнавчого матеріалу відповідає принципам культурологічного підходу в навчанні іноземних мов», що дає змогу «встановлювати і застосовувати різні мовленнєві та міжпредметні зв'язки, використовуючи свої знання і досвід» та «переходити від простого засвоєння навчального матеріалу, пропонованого або рекомендованого ... до активного набуття знань, самостійного визначення своїх комунікативних потреб і цілеспрямованого пошуку необхідного краєзнавчого матеріалу». Все це, передбачає «самостійну роботу з довідковою літературою, архівним мате-

ріалом, відвідування музеїв, історичних місць, виставок народної творчості, зустрічі та бесіди з цікавими людьми, обмін інформацією тощо», – і таким чином «відбувається творче переосмислення отриманої краєзнавчої інформації» (Алексеєнко, 2014, с.13). А дослідниця І. Волобуєва, розглядаючи «особливості навчання іноземних студентів на підготовчих факультетах», відзначає, що «вивчення української мови, як іноземної, передбачає не тільки засвоєння лінгвістичних знань, умінь та навичок, але й формування комунікативної діяльності іноземних студентів», через «можливість поглиблювати розвиток своїх інтелектуальних можливостей у взаємозв'язку з рідною та іноземною мовами, оволодівати міжкультурною інформацією про історичні, географічні та соціальні поняття і явища країни, де проходить їх навчання» в рамках методу активної поза аудиторної роботи, коли «екскурсії містом, по музеях, ... знайомство з театрами ... виконують не тільки ознайомчий характер, а й навчальний та допомагають іноземним громадянам ознайомитися з культурою, особливостями життя народу України» (Волобуєва, 2014, с.5–6). Отже, можна говорити про необхідність залучення краєзнавчих студій для прискорення адаптації та інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір під час навчання у ЗВО.

Що стосується краєзнавчих студій, то їх формування відбувається на засадах історико-культурного та мовного середовища окремих територій (регіонів). В. Голубко та А. Середяк, розглядаючи «методичні засади підготовки історика – краєзнавця: досвід, перспективи», зазначають, що в рамках історико-краєзнавчих студій та/або краєзнавчих студій вивчається широкий спектр напрямів дослідження краю, серед яких, на наш погляд, цікавими для інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір можуть бути такі: «повна сучасна назва населеного пункту» та «варіанти назви та особливості вимови впродовж його існування»; «перша історична згадка про село, місто (дата і джерела), обставини заснування, формування визначальних рис»; «топоніми та мікротопоніми, їх походження та зміни під впливом суспільно-політичних умов»; «культурне життя населеного пункту в історичній ретроспективі (музичне, театральне, літературне, мистецьке, спортивно-оздоровче)», а також «читальні (клуби), музеї, кінотеатри, бібліотеки, архіви» та «навчальні заклади, наукові, культурно-освітні установи, основні напрями та показники їх роботи»; «співіснування різних культур: взаємобогачення, конфлікти»; «повсякденне життя меш-



канців населеного пункту); «визначні місця, історичні пам'ятки, пам'ятники, меморіальні дошки»; «культові споруди», які виступають «архітектурною окрасою населеного пункту, осередком духовного, політичного, освітнього життя його мешканців» (Голубко, 2017). При цьому необхідно враховувати те, що Україна має давню історію регіонів, а тому такі регіональні краєзнавчі студії мають особливу цінність для можливостей, через адаптацію та інтеграцію в україномовний простір іноземців, включати наші регіони в глобальний культурний, науковий, навчальний, мовний простір. Так, Е. Забарна, розглядаючи «специфіку дефініції «регіональні студії» та її прикладне використання», акцентує увагу на тому, що «регіональні студії – це термін, якій відповідає дослідженню та моніторингу процесів, що відбуваються в регіоні: історико-культурних, культурно-етичних, соціально-економічних, політичних, економіко-географічних, еколого-природничих та ін.» (Забарна, 2017), адже в сучасних умовах глобалізації та децентралізації регіон є «безпосереднім учасником транскордонного співробітництва, виступає реальним представником продуктивних сил та є віддзеркаленням специфіки розвитку економіки певної території», а тому такі студії під час навчальних комунікацій створюють умови для більш швидкої інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір. Як наголошують В. Голубко та А. Середяк, «перспективним і поки що недостатньо розробленим напрямом історії повсякденності є вивчення лінгвістичних особливостей буденної мови, як невід'ємного носія і виразника культури людини», а тому «комплексний підхід істориків та філологів у дослідженнях краю дозволив би показати спільні та відмінні риси спілкування та співіснування людей у різних регіонах, населених пунктах, родинах» (Голубко, 2017). Адже, як зазначають О. Федорова та І. Микитин «...занурення в українське мовно-культурне середовище як одна з умов формування та розвитку слухової рецепції іноземців», коли «ефективним методом формування слухової рецепції виступає занурення в українське мовно-культурне середовище ... та активну різноджерельну аудитивну діяльність» (Федорова, 2019, с.111), а це можна досягти, серед іншого, у краєзнавчих (історико-краєзнавчих) студіях. І. Алексеєнко на прикладі залучення краєзнавчих студій до вивчення англійської мови наголошує на тому, що «інтеграція краєзнавства у процес навчання англійської мови може здійснюватися за двома напрямками: 1) включення краєзнавчої інформації в програму вивчення англійської мови (тобто тема-

тичний спосіб засвоєння краєзнавчої інформації); 2) творче переосмислення отриманої краєзнавчої інформації, вміння конкретизувати, аналізувати та синтезувати історичні та сучасні тенденції розвитку рідного краю та країни» (Алексеєнко, 2014, с. 13). Указані дефініції можна застосовувати також і під час вивчення української мови як іноземної, оскільки краєзнавчі студії досить гармонійно та ефективно допомагають в адаптації та інтеграції в мовний простір, а це водночас сприяє підвищенню рівню мовної та мовленнєвої компетентностей під час набуття професійної компетентності студентів-іноземців під час навчання у ЗВО. Краєзнавчі студії також сприяють міжнаціональним комунікаціям на міжособистісному культурному рівню комунікантів різних культур, національностей, релігій та мов, що особливо важливо під час навчання на мультикультурному, мультирелігійному та мультинаціональному рівнях, які є на сьогодні у ЗВО, що інтегруються у глобальний міжнародний навчально-освітній простір. Як відзначає А. Чернякова, «в контексті етнокраєзнавчих студій, крім заняття-екскурсії, етнографічний та краєзнавчий матеріал можна презентувати, застосовуючи інші інноваційні технології проведення занять, як-от: заняття-конференція, заняття-квест, заняття-гра, заняття-тренінг, краєзнавче караоке, краєзнавча імпреза, історико-краєзнавчий пазл тощо» (Чернякова, 2019, с. 120) в умовах, коли «сучасна методика навчання української мови як іноземної зорієнтована на залучення етнокраєзнавчого матеріалу до змісту навчально-методичної літератури з метою формування кроскультурної компетентності студентів» (Чернякова, 2019, с. 120). Відбувається розширення форм і методів застосування нових сучасних інформаційно-комунікаційних інструментів викладання.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Підсумовуючи дослідження ролі краєзнавчих студій як елемента ефективної інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір, можна відзначити, що вони є ефективним інструментом для сприяння зростання комунікативного та культурного рівнів комунікантів під час вивчення української мови як іноземної, що наразі є особливо важливим. В рамках краєзнавчих студій можна створити відповідне середовище з високим рівнем психологічної готовності іноземних студентів навчатися в країні, а саме: подорожі країною, відвідання історичних місць, музеїв та меморіальних комплексів. Також можна планувати в рамках краєзнавчих студій відвідання виставок, театрів. Концертів, а також проведи у вузі поетичних вечорів, читань та спортив-

них заходів, де іноземні студенти беручи участь будуть швидше адаптовуватися та інтегруватися у національний освітній простір для кращого засвоєння освітніх програм, де мовою навчання є українська (іноземна для іноземних студентів). Так, використання краєзнавчих (історико-краєзнавчих) студій позитивним чином сприяє прискоренню адаптації та інтеграції студентів-іноземців в україномовний простір у рам-

ках набуття професійної освіти медичного профілю під час навчання у закладах вищої освіти України.

Подальша інтеграція вітчизняних закладів вищої освіти у світовий навчально-освітній простір тільки збільшуватиме запит на вивчення української мови як іноземної, тому роль краєзнавчих студій буде тільки зростати, а тому їх використання потребуватиме подальших розвідок.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеенко І. В. Реалізація краєзнавчого компонента змісту навчання іноземної мови у старшій школі (на матеріалі елективного курсу з англійської мови). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. «Педагогіка, соціальна робота»*. 2014. Вип. 32, С. 12-14.
2. Волобуєва І. В. Особливості навчання іноземних студентів на підготовчих факультетах. *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 3-13. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu\\_ped\\_2014\\_45\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_45_3).
3. Голубко В., Середяк А. Методичні засади підготовки історика-краєзнавця: досвід, перспективи. *Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спеціальний випуск III*. Дрогобич, 2017. С. 9-20.
4. Забарна Е. Специфіка дефініції «регіональні студії» та її прикладне використання. URL: <https://konfgeolutsk.wordpress.com/2017/04/05>.
5. Мельник В., Мельник Р. Специфіка викладання курсу «країнознавство» для іноземних студентів у вищих навчальних закладах. *Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження*: зб. матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів. Львів, 2019. С. 88-90.
6. Федорова О., Микитин І. Занурення в українське мовно-культурне середовище як одна з умов формування та розвитку слухової рецепції іноземців. *Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження*: зб. матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів. Львів, 2019. С. 111-114.
7. Чернякова А. Етнокраєзнавчі студії як інструмент формування кроскультурної компетентності іноземних студентів у процесі мовної підготовки. *Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження*: зб. матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів. Львів, 2019. С. 116-124.

#### REFERENCES

1. Aliksieienko I. V. Realizatsiia kraieznavchoho komponentu zmistu navchannia inozemnoi movy u starshii shkoli (na materialii elektynvnoho kursu z anhliiskoi movy). [Implementation of the local history component of the content of foreign language teaching in high school (on the material of an elective course in English)]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Ser. «Pedagogy, social work»*. 2014. Is. 32, pp. 12-14. [Ukrainian].
2. Volobuieva I. V. Osoblyvosti navchannia inozemnykh studentiv na pidhotovchykh fakultetakh. [Features of teaching foreign students at preparatory faculties]. *Pedagogy and psychology*. 2014. Is. 45. pp. 3-13. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu\\_ped\\_2014\\_45\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2014_45_3). [Ukrainian].
3. Holubko V., Serediak A. Metodychni zasady pidhotovky istoryka-kraieznavtsia: dosvid, perspektyvy. [Methodical bases of preparation of the historian-local lore expert: experience, prospects]. *Drohobych local lore collection. Special issue III*. Drohobich, 2017. pp. 9-20. [Ukrainian].
4. Zabarna E. Spetsyfika defynitsii «rehionalni studii» ta yii prykladne vykorystannia. [The specifics of the definition of «regional studies» and its application]. Retrieved from: <https://konfgeolutsk.wordpress.com/2017/04/05>. [Ukrainian].
5. Melnyk V., Melnyk R. Spetsyfika vykladannia kursu «krainoznavstvo» dlia inozemnykh studentiv u vshchkykh navchalnykh zakladakh. [The specifics of teaching the course «Country Studies» for foreign students in higher education]. *Ukrainian as a foreign language in the focus of innovation: from experience to implementation*: a collection of materials of the series of International scientific and practical seminars. Lviv, 2019. pp. 88-90. [Ukrainian].
6. Fedorova O., Mykytyn I. Zanurennia v ukrainske movno-kulturne seredovyshechche yak odna z umov formuvannia ta rozvytku slukhovoї retseptsiї inozemtsiv. [Immersion in the Ukrainian linguistic and cultural environment as one of the conditions for the formation and development of auditory reception of foreigners]. *Ukrainian as a foreign language in the focus of innovation: from experience to implementation*: a collection of materials of the series of International scientific and practical seminars. Lviv, 2019. pp. 111-114. [Ukrainian].
7. Cherniakova A. Etnokraieznavchi studii yak instrument formuvannia kroskulturnoi kompetentnosti inozemnykh studentiv u protsesi movnoi pidhotovky. [Ethnographic studies as a tool for the formation of cross-cultural competence of foreign students in the process of language training]. *Ukrainian as a foreign language in the focus of innovation: from experience to implementation*: a collection of materials of the series of International scientific and practical seminars. Lviv, 2019. pp. 116-124. [Ukrainian].